

TOEN DE VAL

Eerste druk november 2025

© Copyright 2025 IRAIDA MARTHA OOFT, PARAMA-
RIBO

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/
of openbaargemaakt, op welke wijze ook, zonder voor-
afgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Ook
tekst- en datamining van deze uitgave is zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever niet toe-
gestaan.

Iraida Martha Ooft

Toen de val

Uitgeverij Van Oorschot
Amsterdam

Dit verhaal draag ik op aan Natascha Sylvia Ooft (1977–1990)
Met dank voor alles wat je ervoor, én erna, hebt betekend.

De Schepper heeft gesproken
En leven bracht het woord.
Geluid zonder beweging
Werd nimmer nog gehoord.
Beweging scheidt de kromming,
Die lijn tot cirkel maakt.
En 't einde doet beginnen,
Het evenbeeld ontwaakt.

A.P. Penard

Proloog

Lichte stappen op de met dode twijgjes en bladresten bezaaide bosgrond. Het is een geluid dat samenvalt met het ruisen van bladeren, met het buigen van takken en dat daardoor onhoorbaar wordt. Een zestiger van Inheemse afkomst (al was zijn leeftijd niet aan hem te zien), een *Kali'na*, een onvermengde *Kribisi* zoals hij zichzelf aanduidde, loopt door het savannebos. Hij is de zoon van de zoon van de *pyjai* die nog door de grote jopoto Alitialowa van Bisri opgeleid was.

Hij liep: Voor de toekomst van zijn volk. Om de lijn waarlangs de sjamanistische kennis werd doorgegeven veilig te stellen. Om de komst van de machtigste onder hen voor te bereiden. Om de instemming van het bos voor het gebruiken van de grond te behouden. Om het recht op bewoning dat de rode mensen – in eerbied voor die grond – als eersten hadden verworven te bestendigen. De *pyjai* moest de opdracht van zijn overgrootvader vervullen.

De meeste mensen kenden hem alleen aan zijn doopnaam; Albertus. Iedereen die zijn geheime naam, de naam die aan zijn grootmoeder in een droom verscheen, kende, is reeds lang overleden. Hij houdt de naam voor zich, zodat de kracht die erin verscholen ligt, hem door niemand afgepakt kan worden. Het is een naam die ook voor ons verbor-

gen zal blijven. In bevriende dorpen kende men hem als jopoto Albertus. Hij was al enkele dagen onderweg en was met lopen begonnen op het moment dat hij hoorde dat een SLM-toestel vol mensen was neergestort in de buurt van Zanderij.

Het moment was daar. De profetie die door de vader van zijn vader decennia geleden werd uitgesproken op het moment dat Bisri werd bang gemaakt en moest verhuizen, was uitgekomen. De pyjaimannen met de meeste kennis, de grootste genezingskracht en het langste uithoudingsvermogen uit alle dorpen die op goede voet met het oude Bisri stonden, waren door Albertus in stelling gebracht. Ook zij waren sinds lang bekend met de profetie; er werden verhalen over verteld, liederen over gezongen. Ze waren er klaar voor en zouden hem fysiek en geestelijk bijstaan waar nodig.

Vastberaden stapte Albertus door in de vroege ochtendmist. Het bos, donker, tussen slapen en wakker worden in, hield geen geheimen voor hem. Tijdens zijn tocht had hij zoveel als mogelijk de lange rode weg naar het westen vermeden. Die weg betreden kon in deze roerige jaren van strijd om het binnenland, een man z'n leven kosten. Er was in de dorpen langs de Coppename sprake van een organisatie van *Tucajana*-strijders, die niets te maken hadden met de mythische figuren uit de legendes. De nieuwe Tucajana wilden hun eigen grondgebied verdedigen. Maar dan in naam van hogere machten.

Albertus moest een grote ziel op weg helpen, daarvoor had hij de hulp van geesten nodig. Hij zou nieuwe stenen voor zijn *maraka* verzamelen. De séance die zijn grootvader aan zijn vader, en aan alle sjamanen in deze bloedlijn, had opgedragen te houden, moest nú gehouden worden.

Op het kruispunt tussen 't leven en de dood, te midden van de geesten van alle mensen die met de grote kano uit de lucht waren gevallen, moest hij twee zielen uit het land der doden en drie levende mensen zien te ontmoeten.

Alle andere voorspellingen die de vader van zijn vader op die dag zo lang geleden deed, waren uitgekomen.

De man uit Cassewinica had Suriname al negen jaren in zijn greep. Strijdig met de aard van het *Lokono*-volk kleefde het bloed van onschuldigen – vergoten om zijn macht te bestendigen – aan het regime van de volksleider. Albertus, die lichtvoetig door het bos liep, wist al dat die macht zich nog tot in de levens van zijn nakomelingen zou uitstrekken. Hij wist ook dat de geesten van geen van de slachtoffers die de in legeruniform gestoken Lokono direct of indirect maakte, ooit vóór die man zouden werken, maar altijd tegen hem.

Het was door de oorlog die in het binnenland werd ontketend, dat de dorpen in het westen steeds zwaarder bewapend werden. Albertus wist van de kleine vliegtuigen die in het donker in het achterland landden. Hij wist van jachtpartijen waarbij de enige buit de pakketten witte poeder uit deze vliegtuigen was. Hij wist van dorpschouwen die overladen werden met drank en cadeaus. De pyjai wist ook van dorpen waarin de mooiste maagden onder de vette pensen van in groen uniform gestoken mannen moesten liggen. Hij wist van de vrouwen die meegenomen werden naar het grote Paramaribo en die nooit meer naar hun dorp terugkeerden. De mannen uit deze dorpen – die bevelen van de Lokono uit Cassewinica gehoorzaamden – kregen uniformen aangemeten, AK-47's en handgranaten in de handen gedrukt. Hun honger voor het witte poeder, dat vele malen sterker was dan de *takini*, werd gewekt.

Terwijl hun geest door het gebruik van het poeder ging reizen en steeds meer moeite had om terug te keren naar de wereld van de levenden, werd hun gezegd om de wapens op te nemen om hun grondgebied te beschermen. De zwarte broeders van het bos zouden erop uit zijn hun dorpen te bezetten om zich de vrije vliegroutes van de voorspoed brengende kleine vliegtuigen toe te eigenen. Leslokalen en recreatiezalen vol wapens en ammunitie. De spanning in het oosten en het westen steeg meer en meer, en ontladde zich zoals de druk in een pyjai-ratel dat deed, suizend bracht die haar geluid voort.

Zo had de profetie geluid, en zo werd het in het echt.

De wind ging liggen. Het bos hield stil. Trage, fijne regen druppels dwarrelden naar beneden. Ze raakten bladeren, individuele korrels zand, het wrak van het toestel. Hij was er. Hij bouwde een tijdelijk onderkomen van pinbladeren op een beschutte plek niet al te ver van het wrak. De pyjai zou eerst rusten, daarna zichzelf reinigen. Slechte geesten zou hij met de *wun-wun* waarschuwen om uit de buurt te blijven. Het was een zware taak voor één enkele pyjai, maar Albertus wist dat hij op machtige vrienden kon rekenen. De volgende avond zou hij *ulemari* sigaren rollen, tabakswater drinken, en met zijn maraka zwaaien. Vol steentjes zou het zo luid klinken als zijn arm die kon bewegen. De geesten zouden komen om hem te helpen. Hij was er zeker van.

Geen van de mensen op de crashsite aanwezig wist van de eenzame Albertus die met gevaar voor eigen leven vanuit het westen van Suriname was komen aanlopen. Ze wisten ook niet van de wandelingen die hij, in de huid van de jaguar, nu al avonden lang maakte in de geestenwereld.

Een belangrijke strijd voerde hij, met als doel het lot te bestemmen van de persoon die de machtigste pyjaiman die uit de bloedlijn van Bisri werd geboren, zou worden. Deze nog ongebornen sjamaan had de juiste geesten nodig die met hem zouden lopen in het land der doden. Elk was belangrijk in de vorming en begeleiding van de toekomstige pyjai. In het land der levenden zouden precies die mensen, precies die rollen moeten spelen om de overlevering van kennis op de – zoals geprofeteerd – meest wijze afstamming van deze grond – te waarborgen. Aan alle voorwaarden moest worden voldaan: als Albertus ook maar één misstap zou begaan, dan zou de geboorte van deze uitzonderlijk begaafde nakomeling voor niets zijn.

De zoektocht van de eenzame zoon van de zoon van de oude pyjai van Bisri, voorloper, houder en hoeder van de kennis, bewaarder van de profetie, was bijna ten einde. Vanaf de plek die hij als uitkijkpost had gekozen, niet ver van waar het toestel was neergestort, spande hij zich in om ook de in leven zijnde personen, die volgens de overlevering de vorming van de nog ongebornen sjamaan zouden beïnvloeden, te identificeren. Sinds 6 juni was hij op de uitkijk, op zoek naar drie specifieke mensen aan wie hij zijn boodschap moest brengen.

Theo

‘Die boom moest allang gekapt worden...’

‘Denk goed na, *brada*. Hoe? Kan een boom van tweehonderdtig meter iets betekenen? Op deze afstand? De aanvlieghoogte had minstens honderdvijftig meter moeten zijn.’

Vanwaar Theo stond, had hij het gesprek gevolgd tussen de twee mannen die recht voor hem stonden. Het was zondag 18 juni 1989, elf dagen na de vliegramp. Theo was er samen met Hanna, zijn vrouw; ze hadden hun zoon Teddy verloren bij de crash. Hij had er weinig voor gevoeld om hier te komen. Hij voelde zich sinds Teddy’s dood geïsoleerd in een leegte die hem verkilde.

In tegenstelling tot Theo voelde Hanna zich vol; van verdriet en pijn. Zij wilde zien waar haar zoon zijn dood gevonden had. Hanna liep rond, Theo stond nagenoeg stil.

Na dagen van intensief bergingswerk en opruiming was de crashsite vrijgegeven; nabestaanden en geïnteresseerden waren die zaterdag en zondag in de gelegenheid gesteld om er rond te kijken en om hun dode – of doden – een laatste eer te bewijzen. De grond was met dram uit kalebassen besprenkeld. Er was met *pemba* gestrooid. Gewijd water en gebeden waren eroverheen gegaan. Bloemen gelegd. De strubbelingen die met de zakelijke afwikkeling

van het ongeluk te maken hadden, zichtbaar en in achterkamers, waren tijdelijk aan de kant geschoven. De bloemen en kransen die gisteren al waren gelegd, vormden een schril contrast met de troosteloze chaos die aan de randen van het opgeruimde gebied lag.

Theo liet zijn gedachten over het waarom van de ramp gaan en verwonderde zich over het ongerijmde van hoe zoiets vreselijks op zo'n idyllische plek had kunnen gebeuren. Als hij zijn ogen sloot, stond hij midden in de natuur, groen alom. Ruisende bomen. Vogels. Geritsel in het struikgewas. Af en toe nam een briesje de zoete geur van kreekwater, bosorchideeën en mos met zich mee. Een welkome afwisseling met de na al die dagen nog steeds penetrante lucht van verbranding en kerosine die op de plek overheerste. Hij richtte zijn aandacht, vanwege het ongemakkelijke gevoel waar hij mee rondliep, op de mannen die luider en met iets meer theater waren gaan praten naarmate er meer mensen leken te luisteren.

‘Vorige maand nog, die Miami-vlucht...’

Theo besloot zich bij het groepje mensen te voegen dat zich rondom de twee had verzameld. Vanuit de groep werd er instemmend geknikt en ook het één en ander geopperd. Er zou niemand acht op hem slaan; een verweerde man van tweeënzestig met een groeiend buikje dat hij onder een verticaal gestreept hemd probeerde te camoufleren. Daaronder, fladderend om zijn benen, de pijpen van een zwarte lange broek die duidelijk betere tijden had gekend. Terwijl hij naar hen toeliep, haalde hij een hand door de volle hardos die hij ondanks zijn leeftijd had mogen behouden met de genetische complimenten van zijn Hindoestaanse moeder en Creoolse vader, daarbij deed hij voorzichtig om

niet per ongeluk z'n neus aan te raken. Als die weer begon te jeuken had hij een probleem.

'Meer dan dertig meter hoog. Dit. Midden op de aanvliegroute,' geagiteerd prikt de ene met zijn wijsvinger de lucht, wijzend in de richting van de overgebleven stam van de tonkaboom, die vooralsnog samen met de piloot, de mist en de SLM de schuld van het ongeval droeg. Hij kreeg gemompelde bijval vanuit het groepje omstaanders. De tweede man sprak rustiger.

'Hoe oud moet zoiets zijn, brada? Niemand denkt aan de leeftijd van deze dingen. Bomen hebben leven.'

Na die woorden bleef het opvallend stil, daardoor gestrekt werd de eerste spreker feller. '*Me mars*. Weet je hoe vaak piloten hebben geklaagd over die boom?' De vinger prikte nu richting het gezicht van de bomenvriend. 'Bij de internationale luchthaven. Kan toch niet? Het is hier geen junglekamp.'

De ander liet na hem erop te wijzen dat het nabijgelegen Bosbivak al decennialang juist wel een junglekamp was.

'Die boom heeft niet bepaald waar hij staat. Die piloot had goed moeten vliegen. Tonkahout. Weet je hoe hard dat is?'

'Dáárom had het weggehaald moeten worden. *Mi man*. Liever waren ze op hun buik gevallen, toch? Misschien zouden er dan meer mensen...'

Met die laatste woorden viel het gesprek stil. Allen in de groep voelden de verslagenheid. Het besef dat niets wat er nu nog gezegd of gedaan zou worden de vliegramp ongedaan kon maken, woog zwaar in de al benauwende hitte van de vroege middag. Als langzaam leeglopende ballonnen stonden de mannen nu. Hangende schouders, dwaalende ogen. Zoekend naar andere gespreksstof. Theo keek

van hen weg; naar de brokstukken die aan de kant geschoven waren, en naar de overige nabestaanden die verdrietig in intieme groepjes verenigd stonden, sommigen met een geestelijke erbij. De stilte die niet doorbroken leek te gaan worden, vormde voor hem het teken dat het tijd werd om door te lopen, z'n vrouw zoeken. Kijken of ze een plek had gevonden waar ze samen de bloemen konden neerleggen die Hanna ter ere van Teddy uit de tuin had meegenomen. Hij kon haar zo snel niet vinden.

Misschien wilde hij dat ook niet echt.

Vanwege de jeuk aan zijn neus en door de broeierige vochtigheid die van het savannebos afsloeg, en die zich leek te vermenigvuldigen voordat het zich hechtte aan de daar verzamelde mensen, raakte Theo geprikkeld tot hij op het randje van chagrijnig was. Zijns inziens had zijn irritatie niets met het verdriet om het heengaan van zijn zoon te maken. Hij bleef in zijn hoofd bezig en liep mechanisch rond.

Een zwartegatgevoel overviel hem wanneer hij de dood van zijn eigen zoon, alsook de omvang van de ramp probeerde te bevatten. Hij probeerde niet te lang naar de ravage en de wrakstukken te kijken. Anders dan Hanna was hij niet gebiologeerd door de gehavende stukjes vliegtuig en de persoonlijke spullen die her en der nog steeds lagen. Daar stond ze. Een kort moment hield hij zijn vrouw in z'n blik gevangen. Op de rug gezien zag ze er met haar vijfenvijftig jaren nog steeds erg jeugdig uit. Halflang haar. Grijzend, maar altijd goed gekapt en in een verzorgde paardenstaart bijeengebonden. Een slanke taille, alsof ze nooit een kind had gebaard. Mooi gevormde kuiten staken onder de zoom van haar blauwzwarte rok uit. Sobere zwarte sandalen met gesloten hielen aan haar sierlijke voeten. Het pos-

tuur van een gepensioneerde ballerina. Op momenten was Theo blij met een vrouw als zij. ‘Tot de dood ons scheidt.’ Nu was er dood...

Al had ze er met geen woord over gerept, hij vermoedde dat Hanna daar rondliep met het idee nog iets van hun zoon in die chaos te zullen vinden, iets om te koesteren. Hij zag het aan de manier waarop ze de grond afspeurde en de wrakstukken bekeek. Theo wilde de confrontatie met wat dan ook van zijn zoon, hoe vergezocht dat hier misschien was, vermijden. Hij haalde zijn schouders op, meer voor zichzelf dan voor iemand anders; wist hij veel? Alles wat er lag zou in feite van Teddy geweest kunnen zijn, en niets. Theo wilde er niet zijn, hier was Teddy niet, die zou hij nooit meer zien. Nooit zou hij kunnen goedmaken wat hij zoveel jaren zo fout had gedaan. Bij die gedachte begon hij toch verwoed te wrijven, met beide handpalmen vlak, herhaaldelijk over zijn neusvleugels en wangen. Toen hij daarmee klaar was, keek hij schuldig of Hanna niet in de buurt was om het te zien, ze zou aan zijn kop komen klagen als ze zag dat hij weer jeukte.

‘Cutane *Lupus Erythematodes*,’ luidde de diagnose van de dokter. Hij was met de zoveelste prednisonkuur bezig, de ontsteking was actiever dan ooit.

Theo kwam bij de rand van het stuk grond dat opgeruimd en geëgaliseerd was. Hij ging op een afgezaagde dikke tak zitten, van harte hopend dat het hout zijn gewicht zou kunnen dragen. Vanwaar hij zat, overzag hij een ander deel van de crashsite; verbrand savannegras en delen van de half versplinterde kruin van een eens majestueuze tonkaboom lagen aan de rand van de geëgaliseerde cirkel, ook andere onherkenbare delen van het toestel lagen er. Boven

alles torenden hoog als een huis de ongeschonden vliegtuigwielen, die onnatuurlijk de lucht in wezen. Het staartgedeelte was met een kraan van de weg getrokken en geplaatst naast wat het middendeel moet zijn geweest. Iets verderop stonden nog de werkloze kraanwagen en er was een graafmachine aan het werk geweest, getuige het gapende gat daarachter.

Theo's hoofd voelde zwaar. In de eerste dagen na de crash kwam het gevoel blij te zijn dat Teddy niet alleen was toen hij stierf, herhaaldelijk in hem naar boven. De rest-energie van dat gezamenlijke sterven was voor Theo hier en nu tastbaar aanwezig, hij zou het kunnen grijpen uit de lucht dik van pijn, er zou niets in zijn handen liggen wanneer hij zijn vuisten opende en keek. Het rare gevoel liet zich niet afschudden. Hij stelde zich een vorm van kwetsbaarheid en verbintenis voor, gevormd door het besef dat dit het einde was. Dat moeten de passagiers allemaal, hoe kort ook, gevoeld hebben. Het was een band die, in zijn ogen als levende, niet te bevatten sterk was. Onbreekbare schakels tussen hen, zo zag Theo het, als een net dat over het hele gebied uitgeworpen was; alsof de stervenden onderling broers en zussen, moeders en vaders geworden waren door die nieuwe verbindingen. Over en door die connecties stappen, daar had hij het recht niet toe. Dat mocht hij niet, niet van welke-god-die-daarboven-ook-wachtte en ook niet van zichzelf. Hier zijn; overal naar kijken, overal aan zitten, voelde verkeerd, als een inbreuk gepleegd op de intimiteit van die band tussen de doden, daarom, zo concludeerde Theo, voelde hij zich zo rot.

Hij had Hanna's verzoek om hiernaartoe te gaan dagenlang met steeds een ander excuus kunnen negeren. Tot ze

eergisteren met *De West* kwam aanzetten; in niet mis te verstane woorden stond op de voorpagina: ‘Gelegenheid tot leggen van bloemen en kransen op de plaats van de ramp.’ Hij kon niet anders dan instemmen. Na overleg besloten ze de rit op zondag te maken omdat ze er dan meer tijd voor zouden hebben. Hanna had hun vertrek voorbereid alsof het een dagenlange trip buiten de stad betrof.

Toen Theo vanmorgen de slaapkamer (die ze weer niet meer deelden) uitkwam, had hij gebakken eieren geroken. Een kop zwarte thee stond naast zijn bord klaar, de mieren had Hanna er uit de buurt gehouden door het bord te balanceren op een glas, dat op zijn beurt in een kommetje water op tafel stond. Een pakketje belegde broodjes en hun gebutste oude thermoskan stonden op het aanrecht, naast een uit de tuin geplukte bos bloemen.

De orchideeën in de tuin, gebonden op droge *walabapalen*, waren haar heilig, toch had ze van de *phalaenopsis* geplukt. Drie bloeiende takken met uitbundige paarse bloemen staken uit een grote bos gele *fayalobi*. Terwijl hij aan tafel zat, dreef het geluid van Hanna’s stem vanuit de badkamer het gangetje op, de keuken in; gezongen rouwliederen en Theo meende op momenten een gesmoorde snik te horen. Het benam hem de lust om te eten.

Ze zwegen in de auto. Beiden in gedachten bij dezelfde rit die ze nog geen twee weken geleden maakten, onderweg om Teddy, die na zeven jaar voor het eerst terug naar Suriname kwam, op te halen.

Aan Teddy z’n komst waren dagen van schoonmaken en heen-en-weergeloop met stapels kleren en beddengoed voorafgegaan. Ondanks de koortsachtige activiteit was het kil in huis vanwege de onuitgesproken zorgen die ze zich

beiden maakten over de ophanden zijnde verplichte toenadering tussen vader en zoon (en moeder en vader). Op 6 juni, in de avond, lag Hanna voor het eerst in jaren weer in de echtelijke slaapkamer bij Theo in bed. De ventilator blies lauwe lucht door de kamer, de gordijnen wapperden bij elke zwenk van de rotor naar links.

‘Daar liggen we dan.’ Met open ogen in het donker wachtte Theo op haar antwoord. Zijn vingers had hij boven de dunne katoenen deken, op zijn buik in elkaar gehaakt.

Hanna keerde hem de rug toe. ‘Slaap lekker, Theo,’ sprak ze na eerst een aantal minuten stil te zijn gebleven.

Hij trok een groter deel van de deken over zich heen voordat hij ‘jij ook,’ antwoordde.

‘Ik heb de wekker op één uur gezet,’ volgde van haar kant, na weer een lange stilte.

‘We hoeven pas om vier uur daar te zijn, toch?’

‘We gaan toch niet kunnen slapen.’ Aan haar toon hoorde hij dat het onderwerp wat haar betrof was afgedaan.

Om half twee ’s nachts vertrokken ze van huis. Hanna, zenuwachtig enthousiast, had ineens honderduit gesproken: hoe zou Teddy eruitzien? Magerder, forser? Van de foto’s was het moeilijk te zeggen. Had hij een accent gekregen? Door de telefoon was het niet goed hoorbaar. De enige vraag die Hanna niet stelde, was die haar het meest bezighield: zouden haar man en zoon met elkaar overweg kunnen? Zou de ellende die begon toen Teddy begon te puberen, nu voorbij zijn? Haar zoon was inmiddels zevenentwintig.

Omdat ze consequent zelf de antwoorden gaf die ze wilde horen, kon Theo stil blijven. Zijn eigen gevoelens verwerken. De eerlijkheid gebood het hem te erkennen dat

het overwegend negatieve gevoelens waren die de komst van z'n zoon in hem opriep.

Het was drie uur toen Theo de flauwe linkse bocht naar het parkeerterrein voor de aankomsthal van luchthaven Zanderij maakte. Ze hadden lang over de weg gedaan. Het had behoorlijk geregend, en op sommige stukken verplaatste het regenwater zich als een snelstromende kreek over het wegdek. Stapvoets had Theo door het water gereden, bang voor de diepe kuilen met scherpe randen die onder het wateroppervlak scholen. Die kuilen, op het na Lelydorp zo goed als onverlichte gedeelte van de Indira Gandhieweg, waren berucht en hadden menige autobestuurder nieuwe banden en schokkenbrekers gekost. Hanna was vanaf dat ze ongeveer ter hoogte van de Meursweg waren stilgevallen. Ze zat met beide handen onder haar oksels geklemd, krampachtig rechtop.

‘Als alles maar goed gaat.’ Thuis, bedoelde ze; ze had geen toespeling willen maken op de vlucht, ze had er geen voorvoelens of angst over.

‘Natuurlijk gaat alles goed. Hou op met gekheid... weet je hoeveel vliegtuigen er elke dag, overal, veilig landen?’ De felheid van Theo's reactie verraste haar.

De mogelijkheid dat er op dat stuk iets mis zou kunnen gaan, drong zich opeens in alle hevigheid aan haar op.

‘Sla je mond, hoor je! Als je niet blij bent dat hij thuiskomt, doe dan alsof. Het is mijn kind. Mijn zoon. Jij hebt nooit...’ de rest van de zin slikte ze in.

Theo keek haar strak aan voordat hij uiteindelijk zijn raampje opdraaide en uit de auto stapte. ‘Kom je ook?’

Vanaf de bovenste trede van de trap naar het uitzwaaiterras kon Theo zien dat het er nog erg rustig was. Twee of drie slaperige figuren hingen op de kale houten banken.

‘Er is niemand. Laten we in de auto gaan zitten,’ zei hij tegen Hanna die drie treden lager op de trap stond. Zuchtend keerde ze zich om. Terug in de auto leunde ze tegen het portier aan haar kant om het zich een beetje gemakkelijk te maken. Theo bleef voor zich uit staren, mijmerend. Aan Hanna’s ademhaling hoorde hij dat ze in slaap was gevallen. Zou hij de relatie met Teddy kunnen herstellen deze vakantie?

‘Ik was fout, *mi boi*.’ Theo zei het nauwelijks hoorbaar, maar ervan overtuigd dat zijn woorden meer waarde kregen als ze – weliswaar gefluisterd – uitgesproken werden.

De geboorte van Teddy – het had even geduurd voordat ze zwanger raakten – was het beste wat hem ooit overkomen was. Vanaf het moment dat hij het warme lijfje in zijn armen hield wist hij: voor zijn gezin zou hij zich voor de volle honderd procent inzetten. Ze waren veelbelovend begonnen. Hij, natuurlijk, in zijn rol als vader. Teddy, vanaf de geboorte een prachtige jongen, vrolijk, met een hoofd vol haar en onpeilbaar donkere ogen. De herinnering deed hem breed glimlachen in de eenzame nacht. Later, Teddy op zijn arm die elk woord dat hij voor hem spelde herhaalde: ‘Vogel, bloem, hond.’ Theo kon het nog zo voor zich zien, samen, wandelend in de straat.

De roep van een eenzame uil op jacht verstoorde zijn herinneringen.

‘*Yu mapima*,’ schold hij de vogel fluisterend, maar hartgrondig uit.

Hanna bewoog even, maar werd er niet wakker van. Erna moet Theo toch zijn ingedommeld, want het volgende dat hij bewust registreerde was het geluid van vliegtuig-

motoren. Zijn neus begon te prikken. Hij stootte Hanna aan. ‘Luister. Ze zijn er. Ze landen zo.’ Het was 04:20. ‘Ben je wakker? Ik ga plassen.’

‘Ik moet ook. Ik hoor niets.’

‘Net vlogen ze over. Daarvan ben ik wakker geworden.’ Het gedreun dat enkele momenten geleden zo luid klonk, was afgezwakt. ‘Ze gaan keren denk ik.’ Theo stapte de auto uit om te gaan plassen. De eerste vogels floten al. Een dikke mist maakte het hem bijna onmogelijk om de begroeiing aan de rand van het luchthaventerrein te zien. Het was kil en vochtig. Een dauwdruppel viel van de boom die hij als wc had uitgekozen in z’n nek. Kippenvel. Terwijl hij er stond, werd het dreunen van de motoren weer luider, ze vlogen nog een keer over. Er was niets te zien in de lucht, het leek alsof de wolken naar beneden waren gedragen door de wind en alles bedekten. Theo moest zich haasten zodat Hanna ook nog de gelegenheid kreeg om te gaan plassen, misschien dat ze dan nog op tijd op het uitzwaaiterras konden komen om de landing te zien. Door z’n onderbuik aan te spannen zette hij wat meer druk op de urinestraal. Voor een keertje niet helemaal uitplassen kon geen kwaad. Zijn jeans dichtritsend liep hij terug naar de auto. Het steeds luider klinkende snerpen was voor Theo het sein dat het toestel binnen enkele ogenblikken zou landen. *We komen te laat op het terras*, flitste door zijn hoofd. Op datzelfde moment hoorde hij het hardst klinkende geluid van brekende dingen dat hij ooit in zijn leven had gehoord, bijna simultaan daaraan voelde hij een lichte beving aan de grond. Hij keek in de richting vanwaar het geluid was gekomen en zag hoe in de verte de oranje schijn van vuur flarden mist deed oplichten. Zijn benen begaven het. Het was 04:27.